ฟื้นปลูกข้าวไร่ในพื้นที่ภาคใต้

เน้นกินเองในยุคข้าวสารแพง

ชัยฤทธิ์ ดำรงเกียรติ (ที่ 4 จากซ้าย) ร่วมนำข้าวด้วย

ในยุคที่ราคายางพาราและปาล์มน้ำมันได้ราคาดีเมื่อหลายปีก่อน ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ในพื้นที่ภาคใต้ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ราบและเนินเขา เกษตรกรหันมาใช้พื้นที่ในการปลูกปาล์มน้ำมันและยางพารา ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวในภาคใต้ลดลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะข้าวไร่เดิมในพื้นที่ภาคใต้ เกษตรกรปลูกราว 38,370 ไร่ มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะที่ อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี เดิมทีมีการปลูกข้าวราว 1 หมื่นไร่ แต่ปัจจุบันไม่มีการทำนามานานกว่า 20 ปีแล้ว

ดูเหมือนว่าจะสอดคล้องกับข้อมูลการวิเคราะห์ความมั่นคงด้านอาหารและโภชนาการของไทย พ.ศ. 2548-2554 โดยสำนักสถิติแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ระบุว่า ในปี 2554 ครัวเรือนในภาคใต้บริโภคอาหารที่ผลิตเอง หรือได้รับฟรีเพียงร้อยละ 6.9 เท่านั้น ขณะที่ปัจจุบันราคาข้าวสารแพงขึ้นเรื่อยๆ

ด้วยเหตุนี้ กรมการข้าวจึงมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรในภาคใต้ที่ปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน หันมาปลูกข้าวไร่แซมช่วงก่อนต้นยางและปาล์มน้ำมันอายุไม่เกิน 3 ปี ภายใต้โครงการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวนาภาคใต้ เน้นการบริโภคในครัวเรือนในยุคที่ข้าวสารแพง และนำร่องแล้วที่แปลงทดลองของ นางจินดา ช่อวิชิต ต.นาเมือง อ.เกาะสมุย ในพื้นที่ราว 10 ไร่ เน้นปลูกข้าว 4 สายพันธุ์ คือข้าวเหนียวดำพันธุ์ลืมผัว พันธุ์ช่อไม่ไผ่ พันธุ์ข้าวดอกพะยอม และพันธุ์ข้าวไร่ 3 เดือน โดยใช้วิธีโบราณ คือหยอดหลุม ที่คนปักษ์ใต้เรียกว่า "น่ำข้าว"

นายชัยฤทธิ์ ดำรงเกียรติ อธิบดีกรมการข้าว กล่าวว่า ปัจจุบันทั่วประเทศมีพื้นที่ปลูกข้าวไร่ที่ใช้ประโยชน์ทางการค้าและความมั่นคงทางอาหารทั้งหมด 668,486 ไร่ สำหรับภาคใต้เหลือเพียง 38,370 ไร่ และมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จากการที่เกษตรกรหันไปปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ และสวนไม้ผล ส่งผลให้ข้าว ซึ่งเป็นแหล่งอาหารหลักมีไม่เพียงพอต่อการบริโภค จะต้องซื้อข้าวเพื่อบริโภคจากภาคกลางหรือภาคอื่นๆ ในราคาสูง ทางกรมการข้าวมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวไร่เพิ่มขึ้น ผ่านการปลูกข้าวไร่แซมในสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน โดยกรมการข้าวได้เลือกพื้นที่นำร่องที่ อ.เกาะสมุย ในพื้นที่ 10 ไร่

"ในการส่งเสริมการปลูกข้าวไร่ของเรานั้น เพื่อเป็นการฟื้นฟูวิถีชีวิต และการทำนาแบบหยอดหลุมที่เรียกว่าการนำข้าวของชาวเกาะสมุย เน้นให้ปลูกข้าวเหนียวดำพันธุ์ลืมผัว ข้าวดอกพะยอม ข้าวช่อไม่ไผ่ และข้าวพันธุ์ 3 เดือน ต่อไปจะเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเกาะสมุยในอนาคต และจะขยายผลการดำเนินงานสู่พื้นที่ภาคใต้ทั้งหมดต่อไป" นายชัยฤทธิ์ กล่าว

ลักษณะข้าวพันธุ์ดอกพะยอม

อธิบดีกรมการข้าว กล่าวอีกว่า สำหรับโครงการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวนาภาคใต้ กรมการข้าวร่วมมือกับสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร เพื่อฟื้นคืนวิถีชีวิตปลูกข้าวไร่บนเกาะสมุย เพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอสำหรับการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี รวมถึงลดค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าวมาบริโภค อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอนุรักษ์วัฒนธรรมข้าวของชาวเกาะ และโครงการนี้จะเป็นการส่งสัญญาณไปยังเกษตรกร 14 จังหวัดภาคใต้ ให้หันมาปลูกข้าวไร่เพื่อการบริโภค โดยสามารถทำเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมได้ คาดว่าสามารถปลูกต่อเนื่องได้ถึง 3 ปี ระหว่างรอยางพาราและปาล์มน้ำมันเติบโต หรือปลูกไว้บริโภคในระดับครัวเรือนก็ยังได้

ด้าน นายกัมปนาท กลิ่นเสาวคนธ์ ปลัดอาวุโสอำเภอเกาะสมุย กล่าวว่า บนเกาะสมุยกว่า 20 ปีแล้วที่ไม่มีใครปลูกข้าว 100% จากเดิมที่เคยปลูกข้าวราว 1 หมื่นไร่ ทำให้สถานการณ์ข้าวไม่พอในการบริโภคของภาคใต้นับเป็นเรื่องที่น่ากังวล ดังนั้นการฟื้นฟูนาไร่แซมยางพาราครั้งนี้มีความน่าสนใจ แต่เห็นว่าควรทำเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เพราะหากทำนาเพียงอย่างเดียวอาจดึงความสนใจได้น้อย เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตที่ห่างหายไปเป็นเวลานาน

ขณะที่ ผศ.ดร.ร่วมจิตร นกเขา หัวหน้าโครงการวิจัยข้าวไร่ คณะพืชสวน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร ระบุว่า ที่วิจัยข้าวไร่นั้น จะเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับเกษตรกรภาคใต้ในสถานการณ์ที่แนวโน้มการปลูกข้าวลดลง และข้าวไม่พอบริโภคในจังหวัด เนื่องจากเกาะสมุยมีสภาพพื้นที่เป็นดอนไหล่เขา เหมาะสมกับการปลูกข้าวไร่ ที่ไม่ต้องมีน้ำขังเหมือนนาข้าวทั่วไป อาศัยเพียงน้ำค้าง น้ำฝน และความชื้นในดินก็สามารถเจริญเติบโตให้ผลผลิตได้

พื้นที่แปลงนำร่อง

"ข้าวไร่มีราคาดี ซึ่งถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของเกษตร จะเห็นได้ว่าปัจจุบันราคาข้าวไร่จาก อ.ปะทิว จ.ชุมพร ที่ปลูกนำร่องได้ผลสำเร็จสามารถขายได้ตันละ 5.4 หมื่นบาท หากเกษตรกรลองทำจะรู้ว่าสามารถทำเงินต่อไร่ได้ดีกว่าปลูกยางพารา หรือปาล์มเสียอีก" ผศ.ดร.ร่วมจิตร กล่าว

ก็นับเป็นอีกโครงการหนึ่งที่กรมการข้าวพยายามสร้างความมั่นคงด้านอาหารในพื้นที่ภาคใต้ และจะสามารถให้เกษตรกรที่สนใจลดค่าใช้จ่ายด้วยการปลูกไว้บริโภคเองอีกด้วย

● ดลมนัส กาเจ ●

เจ้าของแปลงทดลองระแวงนก-หนู

นางจินดา ช่อวิชิต เจ้าของแปลงทดลองที่ ต.นาเมือง อ.เกาะสมุย กล่าวว่า เคยทำนามาก่อนเมื่อ 30 ปีที่แล้ว แต่ตอนนี้เลิกแล้ว การที่ให้ทดลองปลูกข้าวไร่ในครั้งนี้ เดิมทีเคยปลูกมะพร้าวมาก่อน แต่ประสบปัญหาแมลงดำหนามระบาดเสียหายเกือบทั้งหมด จึงตัดสินใจโค่นต้นมะพร้าวขายลำต้น ต้นละ 750 บาท จากนั้นปลูกยางพาราอายุยังไม่ถึงในพื้นที่ 10 ไร่ จึงเข้าร่วมโครงการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวนาภาคใต้ในครั้งนี้ เพราะเห็นว่าแนวคิดรณรงค์ปลูกข้าวไร่แซมยางพาราของกรมการข้าวครั้งนี้นับเป็นการฟื้นคืนวิถีชีวิตแบบเดิมที่น่าสนใจ

"ป้าเองก็ไม่ได้ปลูกข้าวมานานแล้ว จึงไม่มั่นใจกลัวจะดูแลไม่ได้ ต้องให้ลูกชายเป็นผู้ดูแลแทน เพราะเราปลูกเจ้าเดียว มีทั้งหนู นก จะมากินหรือเปล่า หากปลูกได้ผลผลิตมีใครสนใจเมล็ดพันธุ์ก็แจกจ่ายกันได้ ถ้าทำดีก็จะได้ทำควบคู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้เหมือนกัน แต่ถ้าจะให้ปลูกข้าวเพียงอย่างเดียวคงไม่คุ้มนัก เพราะคาดว่าการปลูกข้าวไร่แซมยางพาราในพื้นที่ 10 ไร่นี้จะมีต้นทุนค่าแรง และค่าเมล็ดพันธุ์สูงพอสมควร" นางจินดา กล่าว

จินดา ช่อวิชิต